

**NORSKE
LAKSEELVER**

Organisasjon for fiskerettshavere og forpaktere i
vassdrag med anadrom laksefisk

Postadresse: Postboks 9354 Grønland
N-0135 Oslo
Kontoradresse: Landbrukets hus – Hollendergt 5,
Oslo
Telefon: 2205 4870/ 45 02 16 37
E-post: post@lakseelver.no
Org nr: 971281693
Bankgiro: 8101 05 37886
Internett: www.lakseelver.no

Orkdal kommune
Postboks 83
7301 Orkanger

deres ref;

vår ref;

Oslo; 19.04.2017

Innspill til planforslag: Havneområde og industri på Grønøra Vest

Oppsummering

•Norske Lakseelver mener at konsekvensutredningen for anadrom fisk og ål har faglige mangler som gjør at prosjektområdets verdi og den negative konsekvensen for laksen i det nasjonale laksevassdraget Orkla blir underestimert. Det er svært uheldig for planprosessen at politikerne i Orkdal kommune kan komme til å ta en beslutning basert på et mangelfullt faglig grunnlag som kan få konsekvenser for de allerede sterkt utsatte stammene av laks og sjøørret i Orkla.

•Norske Lakseelver mener at tiltaket er lovstridig, da det bryter med beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag og – laksefjorder, som er forankret i Lov om laks og innlandsfisk. Klima- og miljødepartementet har bekreftet i brev av 06.09.2016 at rådmannen i Orkdal kommune har feiltolket formuleringer i beskyttelsesregimet . Dette mener vi har bidratt til feilinformasjon til politikerne.

På bakgrunn av dette mener Norske Lakseelver at Orkdal kommune må forkaste planforslaget som er fremmet av Trondheim Havn. De gjenværende gruntområdene med bløtbunn vest for Orklas utløp må heller beskyttes mot framtidige inngrep.

Konsekvensutredning anadrom fisk og ål

Det er positivt at Trondheim Havn bestilte en revidert KU-rapport for ål og anadrom fisk på bakgrunn av innspill fra Norske Lakseelver i fagmøtet om konsekvensutredningen på Orkanger den 27. februar 2017. I den reviderte rapporten er det tatt inn kunnskap om laksens tidlige beiting i sjøfasen, slik vi lenge har etterlyst. Vi synes imidlertid det er en underlig måte KU-rapportens forfattere refererer fra disse kunnskapskildene på, og til alt overmål ender opp med å trekke feilaktige konklusjoner. Vi vil begrunne vår påstand i det følgende.

KU-rapportens referering fra Levings m.fl. (1994)

KU-rapporten refererer fra Levings m.fl. (1994)¹. I denne studiens sammendrag står det:

*“Fish caught in the inner fjord near the estuaries of the Orkla and Gaula rivers had recently fed on food produced in freshwater **and estuarine habitats** (...). (vår utheving).*

I KU-rapporten (s 15) gjenfortelles funnene i Levings’ studie på følgende måte:

“Magematerialet fra undersøkelsene i 1992 viste at smolt fra indre deler av fjorden (Orklas munning til Geitneset) hadde stor fyllingsgrad av næringsdyr fra elva.”

KU-rapporten nevner kun ”næringsdyr fra elva”, og utelater at laksemolten i denne studien også beitet på næring som er produsert i estuariet, dvs. i prosjektområdet ved elvemunningen hvor Trondheim Havn ønsker å gjøre inngrep. Fra diskusjonskapitlet i samme studie:

“However, our data do suggest that postsmolt feeding may have been intense in zone 1”

Studien til Levings sier sågar at laksesmolten beiting i sone 1 kan ha vært intens (data fra sone 1 var hovedsaklig hentet fra estuariene til Orkla og Gaula).

I diskusjons-kapitlet i Levings m.fl. (1994) står det også følgende:

*“A proportion of the stomachs also contained the estuarine gammarid amphipod *Gammarus zaddachi*. In qualitative surveys we found this gammarid to be very abundant in the intertidal zone of the Orkla River estuary (...).”*

Her fant studien at tangloppen *Gammarus zaddachi* fantes i stor overflod i fjæresonen ved munningen av Orkla, og at dette er et næringsdyr som de fant i magene til laksemolten som de undersøkte. Dette burde være relevant og vesentlig kunnskap for en konsekvensutredning for laks i det omsøkte prosjektet, men KU-rapportens forfattere velger av en eller annen grunn å ikke trekke dette fram overhodet, men heller framsette en helt motstridende konklusjon (s 20):

*“Det er **ingenting** som indikerer at gruntområdene i Råbygdffjæra har en viktig funksjon for laksesmolt, hverken med tanke på skjul eller næringstilgang” (vår utheving).*

---

¹ Levings, C.D., Hvidsten, N.A. & Johnsen, B.O. 1994. Feeding of Atlantic salmon (*Salmo salar*) postsmolts in a fjord in central Norway. *Can. J. Zoology*. 72: 834-839.

Colin D. Levings er en autoritet innen forskning på estuarienes betydning for vill laksefisk, og publiserte i 2016 boken "Ecology of Salmonids in Estuaries around the World". Det er for oss uforståelig hvordan KU-rapportens forfattere klarer å bruke Levings' forskning til å bygge opp under en konklusjon om at tiltaksområdet har liten verdi for laksen i Orkla.

Ernæring for laksesmolt i den tidlige sjøfasen

KU-rapporten konkluderer med at laksesmolten ikke benytter seg av næringen som produseres i prosjektområdet:

"Det er lite som tyder på at prosjektområdet er viktig med tanke på ernæring for smolt, da den oppholder seg kort tid i dette området."

"Skal smolten fra Orkla bruke prosjektområdet for ny havn, må den aktivt svømme tilbake mot dette området."

Som vist i forrige avsnitt fant Levings m.fl. (1994) at laksesmolten de tok prøver fra hadde beitet på et krepsdyr som det fantes svært mye av i fjæresonen ved munningen av Orkla (*"we found this gammarid to be very abundant in the intertidal zone of the Orkla River estuary"*). Dette er en opplysning som åpenbart svekker konklusjonen i KU-rapporten om at prosjektområdet ikke er viktig for laksen. Vi synes det er påfallende at KU-forfatterne velger å ikke diskutere dette, da det går direkte inn i Norske Lakseelvers hovedinnvending mot tiltaket.

Grunne områder med bløtbunn er svært viktige produksjonsområder for næringsdyr, noe også KU-rapporten stadfester i kapitlet om sjørørret (*"I de grunne strandområdene når lyset ned til bunnen og dette fører til at områdene blir svært produktive."*). KU-forfatterne mener imidlertid at laksen ikke har nytte av slike områder. Etter vårt syn er det to åpenbare svakheter ved en slik konklusjon:

- For det første tilsier dette at krepsdyr, sil (*Ammodytes*) og andre næringsdyr som studiene faktisk har funnet i magen til laksesmolten i tidlig sjøfase må ha blitt produsert *alle andre steder* enn i de grunne områdene i estuarier og fjorden forøvrig. Mener KU-forfatterne at laksesmolten kun beiter på næringsdyr som er produsert i andre og dypere områder av fjorden? Dette er i så fall en bemerkelsesverdig slutning som vi gjerne kunne tenke oss å se bevis for.
- For det andre så finnes det slik vi ser det ikke bevisgrunnlag for å hevde at laksen aktivt må oppsøke prosjektområdet for å kunne spise f.eks. krepsdyr og sil som blir produsert der. KU-rapporten ser helt bort fra at næringsdyr som produseres ett sted kan spres til et annet. Hvidsten

m.fl. (2009)² viser at dietten til den nylig utvandrede laksesmolten fra Orkla i enkelte år kan bestå av en høy andel insekter, og at dette kan være avhengig av værforhold med vind som blåser fra land. Med andre ord: laksemolten trenger ikke svømme opp på land for å spise insekt som er klekket på land. På samme måte vil næringsdyr produsert i det artsrike bløtbunnsområdet vest for Orkla-munningen aktivt kunne forflytte seg eller drifte med strømmene og spres til andre deler av estuariet og indre fjord, og således havne i vandringsruten og matfatet til laksesmolt og andre predatorer. Maten trenger altså ikke å bli spist på det samme stedet som den blir produsert. (Norconsults vurdering av strømforhold på Grønøra vest³ sier for øvrig at ”*Det er relativt store tidevannsforskjeller i området*“.)

Det fremstår for oss som innlysende at nedbygging av et produktivt bløtbunnsområde rett ved munningen av Orkla gir risiko for negative konsekvenser for laksens ernæring, og på bakgrunn av den kunnskapen som foreligger synes vi det er oppsiktsvekkende at forfatterne av KU-rapporten totalt utelukker det samme.

Sjørret

KU-rapporten fastslår at tiltaket vil ha stort negativt omfang for sjørret, og Norske Lakseelver ser med bekymring på at sjørret-stammen i Orkla risikerer å bli ytterligere redusert av nok en menneskeskapt påvirkning. Som et kompensierende tiltak for tap av sjørret pga. redusert næringstilgang etter havneinngrepet ved elvemunningen, foreslår KU-rapporten at man utbedrer sidebekkene i Orklavassdraget. Dette forslaget avdekker en manglende grunnforståelse av sjørretens livssyklus. Sjørreten gyter i Orklavassdraget med sidebekker, og yngelen tilbringer de første leveårene i ferskvann. Det er derfor viktig med gode gyte- og oppveksthabitat for sjørreten, slik som KU-rapporten antyder, men dette kan ikke *kompensere* for redusert næringstilgang i sjøen. Sjørreten vandrer ut av elva for å oppnå en større tilvekst, og er avhengig av sjøfasen for å vokse seg fram til kjønnsmodning og gytevandring tilbake til sin barndoms elv. Tilgang på næring i sjøfasen er derfor en begrensende faktor for sjørret i en bestemt fase av livssyklusen. Det KU-forfatterne foreslår kan sammenlignes med et fåfengt forsøk på å bygge flere fødestuer for å kompensere for redusert mattilgang.

Vi støtter KU-rapportens konklusjon om at tiltaksområdet har stor verdi for sjørret, men kapitlet om sjørret har svakheter som dessverre bygger opp under et helhetsinntrykk av at KU-rapportens del om anadrom fisk ikke holder en kvalitet som denne planprosessen fortjener.

---

² Hvidsten, N. A., Jensen, A. J., Rikardsen, A. H., Finstad, B., Aure, J., Stefansson, S., Fiske, P. & Johnsen, B. O. 2009. Influence of sea temperature and initial marine feeding on survival of Atlantic salmon *Salmo salar* post-smolts from the Rivers Orkla and Hals, Norway. *Journal of Fish Biology* 74, 1532–1548.

Beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag og – laksefjorder

Orkla er et nasjonalt laksevassdrag og Trondheimsfjorden er en nasjonal laksefjord, og omfattes dermed av beskyttelsesregimet som er beskrevet i kapittel 6.1 og 6.3 i St.prp. nr. 32 (2006-2007). Her står det bl.a. at *"Større inngrep i munningsområdet til nasjonale laksevassdrag tillates ikke"*. I 2012 vedtok Stortinget § 7a i lakse- og innlandsfiskeoven der myndighetene pålegges å legge *«de særskilte hensyn som følger av Stortingets vedtak om nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder ... til grunn»* ved vedtak og tiltak som *«kan påvirke laksens levevilkår»*.

Vi mener at dette setter klare skranker for myndighetenes skjønnsutøvelse i saker som angår nasjonale laksevassdrag og –fjorder, og etter vår mening er den planlagte havneutbygginga lovstridig.

Planprogrammet for Regionhavn Orkanger ble behandlet i Hovedutvalg for forvaltning den 13.01.2016 og i kommunestyret den 02.03.2016. I sin innstilling til vedtak argumenterer rådmannen i Orkdal på følgende måte for å forsvare at beskyttelsesregimet for villaksen må vike for utbygging av regionhavn:

"Det åpnes likevel for at det i enkelte tilfelle er nødvendig å iverksette tiltak, blant annet gjelder dette samfunnsinteresser som viktig infrastruktur. Som også Fylkesmannen viser til i sin uttalelse må dette hensynet da gå foran hensynet til villaksen (...)".

Rådmannen baserer dette på følgende passasje i beskyttelsesregimets siste avsnitt under kap 6.1 i St. prp. nr. 32 (2006-2007):

"I enkelte situasjoner kan det være nødvendig å iverksette tiltak i et nasjonalt laksevassdrag for å hindre skade på liv, viktig infrastruktur og eiendom av særlig betydning. Slike tiltak må gå foran hensynet til villaksen (...)"

Norske Lakseelver reagerte på hvordan rådmannen på denne måten begrunner at beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag og –fjorder kan fravikes i regionhavnsaken, og vi mente at det her måtte ligge en åpenbar feiltolkning av beskyttelsesregimet til grunn. Vi skrev derfor et brev til Klima- og miljødepartementet den 10.03.2016 (vedlegg 1), hvor vi ba om en generell klargjøring om hvorvidt en lokal forvaltningsmyndighet har adgang til å fravike beskyttelsesregimet ved *nyetablering* eller *utvidelse* av viktig infrastruktur, som det jo dreier seg om i regionhavnsaken. Departementet skriver i sitt svar den 06.09.2016 (vedlegg 2):

"Departementet oppfatter at formuleringen gjelder for situasjoner hvor det er nødvendig å gjennomføre tiltak for å hindre at det oppstår skade, jf. formuleringen "i enkelte situasjoner" og "hindre skade", og at dette altså gjelder skade på eksisterende infrastruktur eller eiendom" (vår utheving).

---

³ Norconsult. 2014. Vurdering av strømforhold, Grønnøra vest – Orkanger.

Med andre ord: Orkdal kommune kan med beskyttelsesregimet i hånd tilside sette villaksen i nødvendige tiltak for å beskytte *eksisterende*, viktig infrastruktur, mens det er feil å hevde at beskyttelsesregimet kan fravikes ved *nyetablering* av infrastruktur. Departementet stadfester altså her at rådmannen har mistolket beskyttelsesregimet. Rådmannens eneste argument for å kunne fravike beskyttelsesregimet for nasjonale laksevassdrag og -fjorder faller dermed bort.

Trondheim Havn og deres plankonsulent alt.arkitektur er kjent med brevet fra Klima- og miljødepartementet og deres syn på hvordan beskyttelsesregimet skal tolkes. Til tross for dette uttalte plankonsulenten v/ Magne Meland på fagmøtet på Orkanger den 27.02.2017 at de fortsatt kommer til å framholde rådmannens tolkning av hvordan beskyttelsesregimet kan fravikes. Norske Lakseelver synes det er svært uheldig at forslagsstiller ikke justerer sin argumentasjon i lys av nye opplysninger fra departementsnivå. Det er videre beklagelig at politikerne i Orkdal kommune får feil informasjon fra rådmannen og forslagsstiller om hvilken beskyttelse villaksen har i nasjonale laksevassdrag og -fjorder.

Beskyttelsesregimet åpner for nye tiltak og aktiviteter dersom disse ikke medfører økt risiko for de laksebestandene som skal beskyttes. Kunnskapen vi referer til ovenfor bekrefter at dette ikke er tilfellet i regionhavnsaken, og Orkdal kommune må derfor legge disse planene bort.

Med hilsen

Torfinn Evensen
Generalsekretær

torfinn@lakseelver.no
Mobil: 45021637

Vegard Heggem
Prosjektleder

vegard@aunan.no
Mobil: 92261414

Vedlegg:

1. Norske Lakseelvers brev til KLD av 10.03.2016
2. KLDs svarbrev til Norske Lakseelver av 06.09.2016